

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 354/2011-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. septembra 2011 predbežne prerokoval sťažnosť B. V., B., zastúpeného advokátom JUDr. J. H., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 261/2010 z 19. mája 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť B. V. o d m i e t a pre nedostatok právomoci na rozhodnutie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 12. augusta 2011 doručená sťažnosť B. V., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. J. H., B., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu

v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 261/2010 z 19. mája 2011 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“).

Zo sťažnosti a z k nej pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľ vystupoval v konaní o vypratanie bytu vedenom Okresným súdom Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 9 C 68/2008 ako odporca. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 9 C 68/2008 z 23. februára 2010 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) návrhu na začatie konania vyhovel, zaviazal odporcu vypratať byt a zaplatiť náhradu trov konania. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil.

Sťažovateľ v sťažnosti uvádza: *„Vychádzajúc z obsahu rozsudku súdu prvého stupňa, súd prvého stupňa žalobe vyhovel, hoci sa nezaoberal meritom veci t. j. či bola výpoveď z nájmu bytu daná odporcovi platná alebo nie. Súd prvého stupňa dospel k záveru, že ustanovenie 711 ods. 6... Občianskeho zákonníka... bráni tomu, aby sa touto základnou právnou otázkou zaoberal. Svoj rozsudok nezaložil na žiadnych konkrétnych argumentoch, iba odkázal na rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 17/05.*

Krajský súd... sa s rozsudkom súdu prvého stupňa stotožnil.

V dôsledku rozhodnutí všeobecných súdov však došlo k tomu, že právo sťažovateľa na súdnu ochranu a právo na spravodlivý proces boli obmedzené. Všeobecné súdy v podstate dospeli k záveru, že sťažovateľ nemá právo namietať neplatnosť výpovede z nájmu bytu v konaní o vypratanie bytu. Pritom samotným jadrom práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces je právo skutkovo a právne argumentovať, a tomu korešpondujúce právo účastníka konania, aby sa súd s jeho relevantnými argumentmi vysporiadal...

Všeobecné súdy založili obmedzenie práva sťažovateľa na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces na názore, že § 711 ods. 6 ObčZ a nepodanie návrhu na začatie konania o určenie neplatnosti výpovede z nájmu bytu na jeho základe, bráni tomu, aby sa súd zaoberal otázkou platnosti/neplatnosti výpovede v konaní o vypratanie nehnuteľnosti (bytu). Takýto záver však z § 711 ods. 6 ObčZ nevyplýva, pretože ho vylučuje znenie § 711 ods. 6 ObčZ (gramatický výklad), účel ustanovenia (výklad e ratione legis), logika veci (logický

výklad) a princíp ústavne konformného výkladu jednoduchého práva (čl. 152 ods. 4 Ústavy SR). Preto sťažovateľ považuje názory všeobecných súdov za svojvoľné a arbitrárne.

Súdy si podľa všetkého neuvedomili, že upretím práva sťažovateľovi namietať neplatnosť výpovede z nájmu v konaní o vypratanie bytu obmedzili jeho právo na súdnu ochranu garantovanú čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 Dohovoru. Tým, že sa súdy nezaoberali jeho námietkami proti platnosti výpovede z nájmu, neumožnili mu obhajovať jeho práva, čo je samotnou podstatou práva na súdnu ochranu. “

V ďalšej časti sťažnosti sťažovateľ rozsiahle argumentuje, prečo sa mal okresný súd, resp. krajský súd zaoberať platnosťou výpovede z nájmu bytu, pričom uvádza:

„Ustanovenie § 711 ods. 6 ObčZ upravuje jedine a len žalobu nájomcu proti neplatnosti výpovede. Z gramatického znenia vôbec nevyplýva, že by sa vzťahovalo na konanie, kde naopak žaluje prenajímateľ na vypratanie bytu...“

Súdy neskúmali úmysel (zámer) zákonodarcu. Zámer spočívajúci vtom, že výlučným právnym prostriedkom sui generis, na základe ktorého, bude súd preskúmavať platnosť výpovede, je žaloba nájomcu o neplatnosť výpovede nájmu bytu, zákonodarca nesledoval..

Súdy napríklad opomenuli obsah dôvodovej správy, z ktorej možno primárne vyvodzovať to, čo chcel zákonodarca dosiahnuť...

Význam § 711 ods. 6 ObčZ nie je v tom, aby bolo obmedzené právo nájomcu domáhať sa neplatnosti výpovede určitou lehotou, ale jeho účelom je zachovanie ochrany nájmu, ako zo zákona chráneného právneho vzťahu (§ 685 ods. 1 ostatná veta ObčZ). Inými slovami povedané, zákonná ochrana spočívajúca v tom, že výpoveď možno dať len s privolením súdu, bola nahradená možnosťou, že ak nájomca podá návrh v lehote 3 mesiacov, dočasne tým odvracia nadobudnutie účinkov platne podanej výpovede až do právoplatného rozhodnutia súdu. Ak nájomca naopak návrh nepodá, tejto ochrany sa vzdáva. Platí však, že nepodanie návrhu nemôže odvrátiť účinky neplatnej výpovede, pretože táto nikdy nemôže nadobudnúť účinky vzhľadom na to, že je neplatná od počiatku (ex tunc) a že na takúto neplatnosť súd prihliada ex offio. Opačný výklad by bol nakoniec v rozpore s tým, že ak je výpoveď z nájmu bytu podaná v rozpore s § 711 ods. 1 ObčZ t. j. ak výpovedný dôvod nieje daný, ide o neplatnosť absolútnu (§ 40a ObčZ a contrario). A základným atribútom absolútnej neplatnosti je to, že nastáva ex lége a na právny úkon sa

hľadí, ako keby nebol urobený bez ohľadu na to, či sa neplatnosti niekto dovoľá alebo nie; na absolútnu neplatnosť prihliada súd ex offio a nemožno ju konvalidovať (R 39/1998), a to ani neuplatnením neplatnosti na súde.

Z účelu § 711 ods. 6 ObčZ teda vôbec nevyplýva, že by žaloba podľa § 711 ods. 6 ObčZ mala byť výlučným prostriedkom uplatnenia neplatnosti výpovede a ani to, že by toto právo bolo (a už vôbec nie výslovne) obmedzené nejakou lehotou...

Neudržateľnosť názorov prijatých a aplikovaných súdmi, je možné preukázať na tom, ako pochybne sa snažili subsumovať nimi zaujatý výklad pod niektorý zo spôsobov zániku práva podľa ŠIESTEHO ODDIELU, DRUHEJ HLAVY, ÓSMEJ ČASTI ObčZ (Zánik záväzkov). Všeobecné sudy sa totiž prezentovali dvoma navzájom nezlučiteľnými právnymi kvalifikáciami, a to, že ide o právo, ktorého trvanie je obmedzené plynutím času podľa § 578 ObčZ (napr. rozsudok Okresného súdu BRATISLAVA I sp. zn. 17 C 68/08 zo dňa 03. 11. 2008 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v BRATISLAVE sp. zn. 6 Co 95/09 zo dňa 30. 03. 2009), resp. že ide o prípad preklúzie podľa § 583 ObčZ (rozsudok Krajského súdu v BRATISLAVE sp. zn. 9 Co 261/10 zo dňa 19. 05. 2011).

V skutočnosti nemožno výklad prijatý súdmi subsumovať ani pod § 578 ObčZ, a ani pod § 583 ObčZ...

Za zásadnú vadu súdom prijatého výkladu § 711 ods. 6 ObčZ považujeme aj to, že je nepredvídateľný, čo je v rozpore s princípom právnej istoty podľa čl. 1 ods. 1 Ústavy SR...

Možnosť sťažovateľa (odporcu, nájomcu) namietat' v konaní o vypratanie bytu neplatnosť výpovede, nie je ani v príčinnej súvislosti potrebou dosiahnuť právnu istotu v občianskoprávných vzťahoch.

Ak je prenajímateľ presvedčený o tom, že nájom zanikol a nájomca byt dobrovoľne nevyprace, musí podať žalobu o vypratanie, pretože nieje oprávnený vykonať nútené vypratanie sám. K vyprataniu môže dôjsť jedine na základe exekučného titulu [to by nakoniec prenajímateľ musel aj vtedy, ak by nájomca nevypratol byt dobrovoľne potom, ako by súd určil neplatnosť výpovede v konaní podľa § 711 ods. 6 ObčZ]. Ak v konaní o vypratanie odporca (nájomca) vznesie námietku neplatnosti výpovede, zaoberá sa ňou súd ako prejudiciálnou otázkou; ak ju odporca nevznesie a súd nezistí inú prekážku, žalobe vyhovie. Ak súd dospeje k záveru, že námietka neplatnosti výpovede je dôvodná, žalobu na vypratanie zamietne, v opačnom prípade žalobe vyhovie a odporcu zaviazá byť vypratať.

Z uvedeného teda jednoznačne vyplýva, že namietanie neplatnosti výpovede nie je časovo neobmedzené, pretože tak nájomca musí urobiť najneskôr v konaní o vypratanie bytu; ak tak neurobí, nebude v konaní úspešný. Z uvedeného ďalej jednoznačne vyplýva aj to, že možnosť vznesenia námietky neplatnosti výpovede nemá nič spoločné ani s obmedzením vlastníckeho práva prenajímateľa, pretože (i) nutnosť podať žalobu na vypratanie nie je dôsledkom možnosti nájomcu uplatniť námietku neplatnosti výpovede, ale dôsledkom zásadného zákazu svojpomoci a (ii) vznesenie námietky neplatnosti výpovede nie je prekážkou pre presadenie vlastníckeho práva prenajímateľa, pretože, ak súd námietku vyhodnotí ako neopodstatnenú, žalobe vyhovie. Nie v ostatnom rade je potrebné uviesť, že prenajímateľ má za dobu, po ktorú nájomca užíval byt po zániku nájmu, právo na náhradu (odplatu) za užívanie (§ 451 a nasl. ObčZ).

Nepodanie žaloby o určenie neplatnosti výpovede podľa § 711 ods. 6 ObčZ a uplatňovanie neplatnosti výpovede až v konaní o vypratanie bytu, predstavuje pre prenajímateľa menšiu záťaž, ako keby bola žaloba podaná. Ak by bola podaná žaloba na určenie neplatnosti výpovede, prenajímateľ by musel čakať na právoplatné skončenie konania (nie zanedbateľnou skutočnosťou je, že občianske súdne konanie trvá priemerne tri roky a viac) a potom žalovať aj o vypratanie bytu. Ak však žaloba podaná nie je, prenajímateľ môže dosiahnuť vypratanie bytu za oveľa kratší čas, pretože môže hneď žalovať o vypratanie a nemusí čakať na skončenie konania o určenie neplatnosti výpovede.“

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„1. Krajský súd v BRATISLAVE rozsudkom sp. zn. 9 Co 261/10 zo dňa 19. 05. 2011 porušil právo sťažovateľa na súdnu ochranu garantované čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivý proces garantované čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Rozsudok Krajského súdu v BRATISLAVE sp. zn. 9 Co 261/10 zo dňa 19. 05. 2011 sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi sa priznáva náhrada trov konania.“

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

V súlade s už uvedenými zásadami ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a skúmal, či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Sťažovateľ tvrdí, že rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, je založená na základe princípu subsidiarity. Zo subsidiarity právomoci ústavného súdu vyplýva, že ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa môže domôcť ochrany svojho základného práva alebo slobody využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov pred iným orgánom verejnej moci, odmietne takúto sťažnosť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na prerokovanie (mutatis mutandis napr. I. ÚS 103/02, I. ÚS 269/06). Z uvedeného vyplýva, že v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prislúcha ústavnému súdu právomoc zaoberať sa namietaným porušením základného práva alebo slobody za predpokladu, že právna úprava takémuto právu neposkytuje účinnú ochranu (mutatis mutandis I. ÚS 78/99). Podstatou účinnej ochrany základných práv a slobôd sťažovateľa je okrem iného aj opravný prostriedok, ktorý má fyzická osoba alebo právnická osoba k dispozícii vo vzťahu k základnému právu alebo slobode, porušenie ktorých sa namieta a ktorý mu umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody (I. ÚS 36/96).

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého

porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Táto povinnosť všeobecných súdov vzhľadom na ich postavenie ako primárnych ochrancov ústavnosti a vzhľadom na povinnosť Slovenskej republiky rešpektovať medzinárodne záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o ochrane ľudských práv a základných slobôd (pozri napr. III. ÚS 79/02) zahŕňa zároveň požiadavku rešpektovania procesných garancií spravodlivého súdneho konania vyplývajúcich z čl. 6 dohovoru v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva.

Sťažovateľ tvrdí, že krajský súd a okresný súd tým, že sa nezaoberali jeho námietkami proti platnosti výpovede z nájmu, neumožnili mu obhajovať jeho práva, čo je samotnou podstatou práva na súdnu ochranu. Takéto tvrdenie sťažovateľa hodnotí ústavný súd ako odmietnutie možnosti konať pred súdom, čo v konečnom dôsledku aj skonštatoval sťažovateľ v odvolaní proti rozsudku okresného súdu.

Podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Dovolanie podľa § 237 písm. f) OSP možno považovať za účinný prostriedok nápravy tvrdeného porušenia sťažovateľových práv uvedeným spôsobom rozsudkom krajského súdu. Túto skutočnosť si sťažovateľ uvedomoval, čo vyplýva aj zo záveru jeho sťažnosti: *„Sťažovateľ pre úplnosť uvádza, že proti rozsudku Krajského súdu... nepodal dovolanie z dôvodu, že Najvyšší súd SR judikuje zhodne, ako Krajský súd... a preto by dovolanie nemalo nádej na úspech (napr. rozsudok Najvyššieho súdu SR vo veci sp. zn. 2 Cdo 17/05 publikovaný ako R 58/2006). Máme teda za to, že ide o dôvod hodný osobitného zreteľa v zmysle § 53 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z...“*

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu

jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie ktorých je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

Podľa § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd neodmietne prijatie sťažnosti, aj keď sa nesplnila podmienka podľa odseku 1, ak sťažovateľ preukáže, že túto podmienku nesplnil z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

Ústavný súd konštatuje, že existujúce rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v obdobnej veci, ktoré je založené na rovnakom právnom názore ako rozsudok krajského súdu, nemožno hodnotiť ako dôvod hodný osobitného zreteľa tak, ako to má na mysli ustanovenie § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

V prípade, ak by ústavný súd pripustil takýto názor, vznikla by situácia, že účastník konania, ktorý dospeje k záveru, že rozhodnutím všeobecného súdu boli porušené jeho základné a iné práva, ktoré sú dôvodom podania sťažnosti, by už nebol povinný vyčerpať opravný prostriedok, ktorý má k dispozícii vo vzťahu k základnému právu alebo slobode, porušenie ktorých namieta, a ktorý mu umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody, ak by vo veci, ktorá je obdobná ako jeho, už existovalo rozhodnutie súdu, ktorý má o jeho opravnom prostriedku proti rozhodnutiu všeobecného súdu rozhodnúť.

Vo vzťahu k tvrdenej arbitrárnosti rozsudku krajského súdu ústavný súd uvádza, že všetky argumenty, ktoré sťažovateľ v sťažnosti prezentuje, sú iba dôvodmi, pre ktoré sa krajský súd podľa jeho názoru mal zaoberať platnosťou výpovede z nájmu bytu aj v konaní o vypratanie bytu, a ako také ich ústavný súd hodnotí iba ako argumenty, ktorými sa má preukázať, že zo strany krajského súdu došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom. Tieto skutočnosti mali byť práve obsahom dovolania, ktoré však sťažovateľ bezdôvodne nepodal, a preto sa nimi ústavný súd nemohol z dôvodu nedostatku svojej právomoci zaoberať.

Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ mal k dispozícii účinný právny prostriedok na ochranu svojich základných a iných práv a nepreukázal, že tento opravný prostriedok

nevyčerpal z dôvodov hodných osobitného zreteľa v súlade s § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde, a preto ústavný súd sťažnosť odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku bolo už bez právneho významu, aby ústavný súd rozhodoval o ďalších požiadavkách sťažovateľa uplatnených v jeho sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. septembra 2011